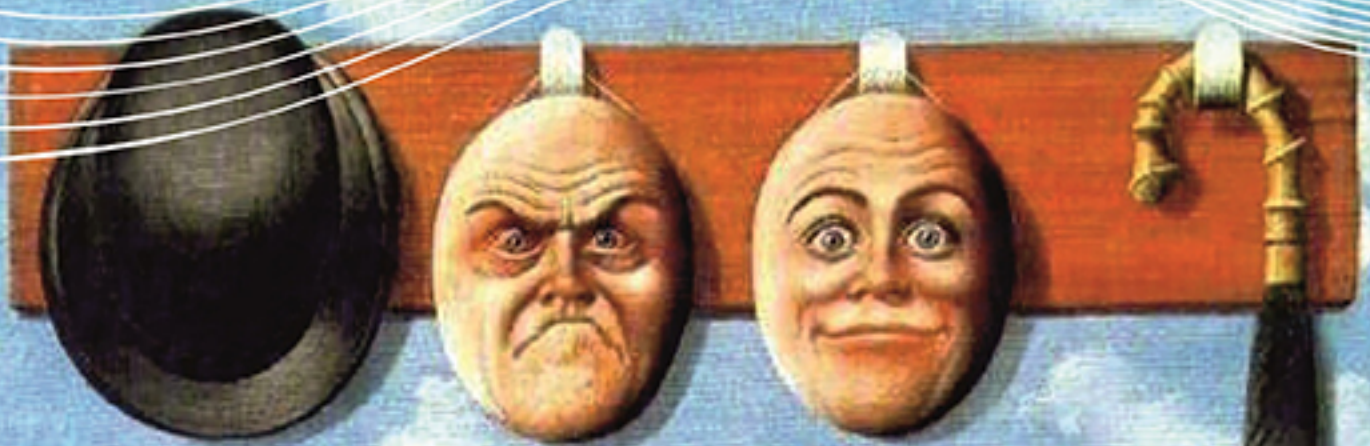

انسانی‌ها!
فقط شما هستید که
ایران را به توسعه می‌رسانید.

جامعه‌شناسی (۲)

رشته علوم انسانی

وحید تمنا، فروغ نجمی تیموریان

پایه یازدهم

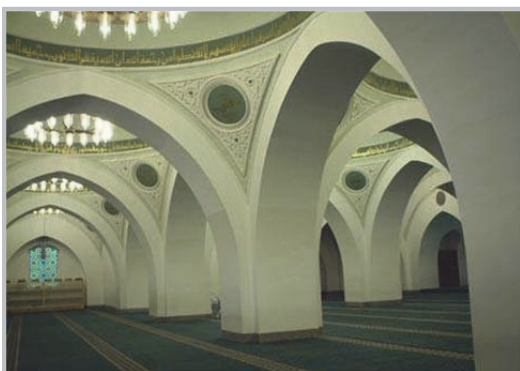
سخن ناشر

دو سرزمین، تخیل و روش

- ◆ سال دهم که بودید برایتان نوشتیم: «دهمی‌ها! به علوم انسانی خوش آمدید.» و امسال که به سال یازدهم رسیدید برایتان می‌نویسیم که: «انسانی‌ها! فقط شما هستید که ایران را به توسعه می‌رسانید.» در این یادداشت، می‌خواهم در این مورد حرف بزنم.
- ◆ گاهی لازم است خیال کنید و وقتی خیال می‌کنید به خودتان نگوید که کار اشتباهی می‌کنید چرا که تفکر یکی از پایه‌هایش در خیال قرار دارد. آدمی که توانایی خیال کردن ندارد، توانایی خلق اندیشه‌های نو نیز ندارد.
- ◆ دانش‌آموز علوم انسانی یکی از پاهایش را باید بگذارد بر سرزمین خیال و پای دیگرش را بر سرزمین روش. این گونه است که توانایی ایجاد اندیشه‌های بکر را خواهد داشت.
- ◆ «خیال‌مندی» و «روش‌مندی» نیازمندی رشته علوم انسانی است تا بتواند پایه‌ای شود برای ایجاد توسعه در کشورمان.
- ◆ دانش‌آموزان عزیز علوم انسانی! شما ابزارهایش را دارید، شما درسی دارید به نام ادبیات، که منبع عظیم «تخیل» ملت ایران است.
- ◆ صدها سال «تخیل» در زیباترین شکل آن توسط شاعران و نویسندگانی خلق شده است که هر کدامشان برای هر کشوری می‌توانند به تنهایی افتخارآفرین باشند و ایران‌مان همه را یکجا در اختیار دارد.
- ◆ ملت ایران سال‌ها این گونه بوده است که یک فیلتر در درونش داشته است به نام ادبیات، و هر واقعه‌ای، هر احساسی، هر اندیشه‌ای را که درون آن بود، از آن فیلتر گذرانده است و به ادبیات تبدیل کرده است.
- ◆ شما اکنون میراث‌دار چنین توانایی هستید.
- ◆ اما سرزمین «روش» را نباید فراموش کنید. ما علوم انسانی‌ها، بیش از تمامی رشته‌ها نیازمند «روش‌مند» بودن، هستیم. این «روش» است که ما را به چشم‌انداز درستی از توسعه می‌رساند.
- ◆ شما در درس‌هایتان با درس منطق به عنوان یکی از ابزارهای روش‌مند بودن، می‌توانید بخشی از ضعف «روش‌مند» بودن را جبران کنید. اما کافی نیست. با دقتی بالا و تمرکز عظیم، شما می‌توانید از درس‌های دیگران روش‌های گوناگون را استخراج کنید و به ابزار «روش» مجهز شوید. ما نیز سعی کرده‌ایم در کتاب‌های انتشارات مشاوران آموزش، «روش‌مند» بودن را آموزش دهیم.
- ◆ در نهایت امیدوارم تا قبل از این که به سال دوازدهم برسید، توانایی لذت بردن از ادبیات، توانایی لذت بردن از روش‌مند شدن را، به دست آورده باشید. اگر از ادبیات و روش‌مند بودن، لذت بردید، معنایش این است که قدم در راهی گذاشته‌اید که انتهای آن ایجاد توسعه در کشور خواهد بود. توسعه‌ای به کمک شما.

وحید تمنا

نمونه‌های فرهنگ جهانی (۲)

فرهنگ جهانی اسلام

- اسلام با دعوت فراگیر خود، **تکوین** یک «فرهنگ جهانی» را در دستور کار قرار داده است.
- اسلام دین یک عصر و یک نسل نیست. چرا که:
- اصول اعتقادی و ارزش‌های اسلام، اصول و ارزش‌های **ثابتی** است و **همه** انبیا در طول تاریخ، برای تبلیغ و ترویج آن مبعوث شده‌اند.
- **اصول و ارزش‌های اعتقادی** اسلام که همان لایه‌های بنیادین فرهنگ و هویت اسلام می‌باشند، اصول و ارزش‌های **ثابتی** است.
- اصول و ارزش‌های اسلام **مطابق با آفرینش و موافق با فطرت** آدمیان است.

عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام

- **مهم‌ترین** عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام عبارتند از: **توحید** (وحدانیت خدا)، **مختار و مسؤل** بودن انسان، **تعهد** و دارای **فطرت الهی و خلیفه خداوند بر روی زمین و عقلانیت** است.
- توحید از خداوند واحدی حکایت دارد که خداوند قبیلۀ خاصی نیست.
- بر اساس اصل توحید، همه موجودات از خداوند پدید آمده و به سوی او باز می‌گردند و او عالم را حکیمانه آفریده و تدبیر می‌کند.
- بر اساس عقاید جهانی اسلام، سعادت و عزت انسان در **تقرب** به خداوند و رسیدن به **مقام خلافت الهی** است.
- شقاوت و ذلت انسان زمانی اتفاق می‌افتد که او:
 - ۱- حقیقت الهی **خود و دیگر موجودات را فراموش** کند.
 - ۲- **تمام** ظرفیت‌ها و توانمندی‌های الهی خود را برای زندگی محدود **این جهان** هزینه کند.
- انسان براساس مشیت الهی، **مسؤل آباد کردن این جهان** و موظف به پرهیز از فساد در خشکی و دریا است.
- **عقل** در فرهنگ اسلام، **زیباترین و محبوب‌ترین** مخلوق خداوند است.
- پیامبران برای **برانگیختن عقل** آدمیان و اجرای **عدالت و قسط**، مبعوث شده‌اند.
- * عدالت و قسط:
- پیامبران برای اجرای عدالت و قسط و **مانع شدن** از «چرخش ثروت در دست اغنیا» (یعنی، مانع پایمال شدن حقوق انسان‌ها و دو قطبی شدن جهان) و برای آزادسازی مستضعفان از حاکمیت مستکبران (یعنی، مانع استضعاف و بهره‌کشی ظالمانه مستکبران از مستضعفان) مبعوث شده‌اند.

چگونگی ورود عقاید و ارزش‌های اسلامی به فرهنگ بشر

- «عقاید و ارزش‌های اسلامی» مطابق با نظام آفرینش و موافق با فطرت آدمیان است. بنابراین به قوم و گروه خاصی اختصاص ندارد؛ بلکه خصلتی جهانی دارد.
- عقاید و ارزش‌های اسلامی با پذیرش انسان‌ها، به عرصه فرهنگ بشری راه یافته و نمودی تاریخی پیدا می‌کنند.

مراحل گسترش فرهنگ اسلامی

- گسترش فرهنگی عقاید و ارزش‌های اسلامی در چهار مقطع از تاریخ، قابل بررسی است:
- ۱- دوره پیامبری و نبوت ۲- دوره خلافت ۳- دوره استعمار ۴- دوره بیداری اسلامی

گسترش فرهنگ اسلامی در دوره نبوت و پیامبری

- شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام، فرهنگ جاهلی قبیله‌ای داشت.
- قبل از ظهور اسلام:
- شمال غربی شبه جزیره عربستان تحت نفوذ و سلطه امپراتوری روم بود.
- جنوب شرقی شبه جزیره عربستان تحت تأثیر سلطه شاهنشاهی ایران بود.
- پیامبر اسلام سیزده سال پس از مبعوث شدن به پیامبری حکومت اسلامی را در مدینه تشکیل داد.
- فتح مکه در سال هشتم هجری اتفاق افتاد.
- در سال نهم هجرت، گروه‌های مختلف برای پذیرش اسلام از سراسر شبه جزیره به مدینه آمدند.
- پیامبر خدا طی ده سال حکومت، موانع سیاسی پیش روی اسلام در شبه جزیره عربستان را از بین برد.

گسترش فرهنگ اسلامی در دوره خلافت

قلعه طبرک و بارو و حصار شهر، از آثار برجای مانده از دوران خلفای عباسی در ایران (ری)

- این دوران از زمان رحلت پیامبر آغاز شد و در مسیر خلافت اموی، عباسی و عثمانی ادامه یافت.
- ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای جاهلی در عصر نبوی تا فتح مکه، در برابر اسلام مقاومت آشکار کرده و از آن پس، در پوشش نفاق خزیده بود.
- ارزش‌های جاهلی در دوران خلافت، به تدریج اقتدار جامعه اسلامی را در چارچوب مناسبات قبیله‌ای و عشیره‌ای سازمان بخشید.
- در این دوران، ارزش‌های جهانی اسلام، فارغ از عملکرد قدرت‌های سیاسی و با تلاش عالمان مسلمان از مرزهای جغرافیایی و سیاسی جوامع عبور کرد و بر قدرت‌های سیاسی که در این مناطق حضور داشتند، تأثیر گذاشت.
- در دوره خلافت، «فرهنگ اسلامی» به دلیل قدرت و غنای خود، گروه‌های مهاجم را در درون خود هضم و جذب می‌کرد و آنان را ناگزیر می‌ساخت تا برای استمرار و بقای خود در ظاهر از پوشش مفاهیم و ارزش‌های دینی استفاده کنند.
- در دوره خلافت، غلبه قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان، عثمانی و ... که در چارچوب فرهنگ قومی و قبیله‌ای رفتار می‌کردند نیز مانع می‌شد تا ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی و ارزش‌های اجتماعی آن به طور کامل آشکار شود.
- در این دوران قدرت سیاسی جوامع اسلامی بیشتر در مناسبات قومی و قبیله‌ای ریشه داشت و به صورت «استبداد ایلی و قومی» یا «استبداد تاریخی - قومی» بود.

- در دوره استعمار، قدرت نظامی و صنعتی دولت‌های استعماری غربی، بیشتر رجال سیاسی و دولت‌مردان جوامع اسلامی را مقهور خود ساخت، در نتیجه «استبداد ایلی و قومی» از طریق سازش و پیوند خوردن قدرت سیاسی جوامع اسلامی با قدرت استعمارگران به صورت «استبداد استعماری» درآمد.

تفاوت راهبرد «استبداد قومی» با «استبداد استعماری» در رویارویی با فرهنگ اسلامی

- «استبداد قومی» با وجود هویت غیراسلامی خود، به دلیل این که تاریخ آن از جغرافیای جهان اسلام خارج نبود، از رویارویی مستقیم با حضور قوی و توانمند فرهنگ اسلامی دوری می‌کرد.

- «استبداد قومی» با رعایت ظواهر اسلامی، تلاش می‌کرد پوشش دینی خود را حفظ کند. (مانند استبداد ایلی فاجار)

- «استبداد استعماری» به دلیل این که در سایه قدرت و سلطه جهان غرب عمل می‌کرد، برای گسترش نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب، چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی نداشت. (مانند استبداد استعماری رضاخان)

گسترش فرهنگ اسلامی در دوره بیداری اسلامی

- انقلاب اسلامی ایران، نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی در جهان اسلام است.

- بسیاری از نخبگان کشورهای اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران، برای مقابله با سلطه استعمار، از مکاتب و روش‌های غربی نظیر ناسیونالیسم (ملی‌گرایی) و یا مارکسیسم استفاده می‌کردند.

- ناسیونالیسم:

- مجموعه‌ای از باورها و نمادهاست که: دل‌بستگی و تعلق به ملت و عناصر تشکیل دهنده آن از قبیل سرزمین، نژاد، قوم و زبان را بیان می‌کند.
- بر این اساس صرفاً تعلق خاطر و وابستگی به چنین عناصری آرمان و ارزش اساسی انسان‌ها محسوب می‌شود و هویت ملت‌ها را تعیین می‌کند و آنها را از سایر ملت‌ها جدا می‌سازد.

- مارکسیسم:

- تفکری است که عناصر اصلی آن از اندیشه‌های مارکس، فیلسوف و جامعه‌شناس انقلابی آلمانی در اواخر قرن نوزدهم ساخته شده است.
- مارکسیسم، تنها راه‌هایی از نظام سرمایه‌داری را: انقلاب طبقاتی (انقلاب کارگران علیه سرمایه‌داران) می‌داند.

- علت شکست مکاتب و روش‌های غربی در مبارزه با استعمار: این روش‌ها، وحدت امت اسلامی را مخدوش می‌کرد و مورد حمایت مردمی که در دامان فرهنگ اسلام تربیت یافته بودند، قرار نمی‌گرفت.

- امت اسلامی با الهام از انقلاب اسلامی و بازگشت به سوی هویت الهی خود مرحله نوینی را در گسترش فرهنگ جهانی اسلام رقم می‌زند.

- معرفی چند نفر:

۱. سید جمال‌الدین اسدآبادی: از نخستین بیدارگران اسلامی
۲. امام موسی صدر: از پیشگامان بیداری اسلامی
۳. شیخ ابراهیم زکزاکی: رهبر جنبش اسلامی نیجریه

پرسش‌های تشریحی

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام عبارت نادرست است

درست نادرست

۲۵۴. انسان در دیدگاه اسلام، موجودی مختار و مسئول و خلیفه خداوند در زمین است.
۲۵۵. زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند در فرهنگ اسلام عقل است.
۲۵۶. عقاید و ارزش‌های اسلامی با مقاومت و پذیرش انسان‌ها جلوه تاریخی و سیاسی پیدا می‌کنند.
۲۵۷. رسول خدا پس از سیزده سال دعوت و ۸ سال حکومت، موانع سیاسی را در شبه جزیره عربستان از بین برد.
۲۵۸. دوران خلافت از زمان رحلت رسول خدا (ص) آغاز شد و در طول خلافت اموی، عباسی و عثمانی ادامه یافت.
۲۵۹. ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای جاهلی در عصر خلافت تا فتح مکه در برابر اسلام آشکارا مقاومت کرده بود و سپس در پوشش نفاق خزیده بود.
۲۶۰. فرهنگ اسلامی به دلیل قدرت و غنای خود، گروه‌های مهاجم بیگانه را نیز درون خود هضم و جذب می‌کرد.
۲۶۱. قدرت سیاسی جوامع اسلامی تا قبل از استعمار نو، ریشه در مناسبات مذهبی و قبیله‌ای داشت.
۲۶۲. استبداد استعماری غرب در سایه قدرت و سلطه جهان غرب در جهت گسترش نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی نداشت.
۲۶۳. مکاتب غربی علاوه بر خدشه‌دار کردن وحدت اسلامی مورد حمایت مردم مسلمان نیز قرار می‌گرفتند.
۲۶۴. در دوره استعمار، فرهنگ اسلامی به دلیل قدرت و غنای خود، گروه‌های مهاجم را در درون خود هضم می‌کرد.
۲۶۵. «استبداد قومی» با وجود هویت اسلامی خود، از رویارویی مستقیم با فرهنگ اسلامی دوری می‌کرد.
۲۶۶. ناسیونالیسم، مجموعه‌ای از باورها و نمادهاست که دلبستگی به ملت و عناصر تشکیل دهنده آن را بیان می‌کند.
۲۶۷. مارکسیسم، تنها راه‌هایی از نظام سرمایه‌داری را: انقلاب طبقاتی می‌داند.
۲۶۸. امت اسلامی با الهام از انقلاب آزادی‌بخش مرحله نوینی را در گسترش فرهنگ جهانی اسلام رقم می‌زند.

جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید (واژگان کلیدی)

۲۶۹. انسان در دیدگاه اسلام، دارای و خلیفه خداوند در زمین است.
۲۷۰. زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند در فرهنگ اسلام است.
۲۷۱. عقاید و ارزش‌های اسلامی، خصلتی دارند.
۲۷۲. شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام فرهنگ داشت.
۲۷۳. در دوران خلافت، ارزش‌ها و هنجارهای جاهلی اقتدار جامعه اسلام را در چارچوب مناسبات سازمان بخشید.
۲۷۴. فرهنگ اسلامی به دلیل خود، گروه‌های مهاجم را درون خود، می‌کرد.
۲۷۵. قدرت سیاسی جوامع اسلامی تا قبل از استعمار، بیشتر ریشه در مناسبات داشت.
۲۷۶. قدرت سیاسی جوامع اسلامی، در دوران استعمار، از طریق با قدرت استعمارگران پیوند خورد.
۲۷۷. استبداد تاریخی و قومی در جوامع اسلامی هویتی داشت.
۲۷۸. امت اسلامی با الهام از انقلاب اسلامی و بازگشت به سوی خود مرحله جدیدی را در گسترش اسلام رقم می‌زند.
۲۷۹. اصول اعتقادی و ارزش‌های اسلام، اصول و ارزش‌های است که همه انبیا در طول تاریخ برای تبلیغ آن مبعوث شده‌اند. این اصول و ارزش‌ها مطابق با و موافق با است.
۲۸۰. در فرهنگ اسلامی، زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند است.
۲۸۱. عقاید و ارزش‌های اسلامی، خصلتی دارند. این عقاید با به عرصه فرهنگ بشری راه یافته است.

۲۸۲. شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام، فرهنگ و داشت. شمال‌غربی شبه‌جزیره تحت نفوذ و سلطه‌ای و جنوب‌شرقی آن تحت تأثیر و سلطه‌ای بود.
۲۸۳. رسول خدا پس از سال دعوت و مقاومت در برابر فشارهای نظام عرب، حکومت اسلامی را در تشکیل داد و طی سال حکومت، موانع سیاسی پیش روی اسلام در شبه جزیره عربستان را از بین برد.
۲۸۴. دوران خلافت از زمان آغاز شد و با خلافت ، و ادامه یافت.
۲۸۵. قدرت سیاسی جوامع اسلامی در دوران استعمار، از طریق ، با قدرت استعمارگران پیوند خورد و این مسئله سبب شد تا استبداد و به صورت استبداد در آید.
۲۸۶. استبداد قومی به رغم هویت غیر اسلامی خود، به دلیل این که از جغرافیای نداشت، از رویارویی با حضور قوی و توانمند فرهنگ اسلامی دوری می‌گزید و تلاش می‌کرد خود را حفظ کند.
۲۸۷. استبداد استعماری، به دلیل این که در سایه عمل می‌کرد، در جهت گسترش نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب، چاره‌ای جز نداشت.
۲۸۸. بسیاری از نخبگان اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران، برای مقابله با سلطه استعمار از مکاتب و روش‌های نظیر یا استفاده می‌کردند.

موارد سمت راست را با موارد سمت چپ انطباق دهید

۲۸۹. یک مورد از سمت چپ اضافی است.

○	○	۱) استبداد ایلی سیاسی
○	○	۲) استبداد استعماری
○	○	۳) مناسبات قومی و قبیله‌ای
○	○	۴) سازش با دول غربی
○	○	الف- رعایت ظواهر اسلامی
○	○	ب- حذف مظاهر فرهنگ اسلامی
○	○	پ- ریشه قدرت سیاسی جوامع اسلامی قبل از استعمار
○	○	ت- ریشه قدرت سیاسی جوامع اسلامی در دوران استعمار
○	○	ث- بیداری اسلامی در کشورهای اسلامی و عربی

به پرسش‌های زیر پاسخ‌های کوتاه دهید

۲۹۰. اصول اعتقادی و ارزش‌های اسلام مطابق با چه مواردی است؟
۲۹۱. دوران خلافت از چه زمانی آغاز و تا کی ادامه یافت؟
۲۹۲. چه عاملی سبب شد تا استبداد ایلی و قومی جوامع اسلامی، در دوران استعمار به صورت استبداد استعماری در آید؟
۲۹۳. استبداد استعماری، به چه دلیلی، چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی ندارد؟
۲۹۴. چه پدیده‌ای نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی در جهان اسلام است؟
۲۹۵. نخبگان کشورهای اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران، برای مقابله با سلطه استعمار، دست به چه اقداماتی زدند؟
۲۹۶. چگونه امت اسلامی، مرحله نوینی را در گسترش فرهنگ جهانی اسلام رقم می‌زند؟
۲۹۷. قبل از ظهور اسلام شمال‌غربی شبه جزیره عربستان تحت نفوذ و سلطه کدام کشور بود؟
۲۹۸. در دوره خلافت، غلبه قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان، عثمانی و ... که در چارچوب فرهنگ قومی و قبیله‌ای رفتار می‌کردند، مانع می‌شد تا چه چیزی به طور کامل آشکار شود؟
۲۹۹. موارد زیر را فقط نام ببرید:
الف) ویژگی‌های انسان در دیدگاه اسلام را نام ببرید.
ب) چهار مقطع تاریخی، گسترش فرهنگی عقاید و ارزش‌های اسلامی را نام ببرید.
پ) غلبه کدام قدرت‌ها که در چارچوب عادات تاریخی، فرهنگ قومی و قبیله‌ای رفتار می‌کردند، مانع از آن می‌شد تا ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی و ارزش‌های اجتماعی آن به طور کامل آشکار نشود؟
ت) مکاتب و روش‌های غربی مورد استفاده بسیاری از نخبگان کشورهای اسلامی، دو ایراد داشتند، آن دو کدام‌اند؟

به پرسش‌های زیر پاسخ‌های کامل دهید

۳۰۰. در بینش توحیدی شقاوت و ذلت انسان، چه زمانی اتفاق می‌افتد؟
۳۰۱. انسان براساس مشیت الهی، مسئول چه چیز در این جهان است و موظف به پرهیز از چیست؟
۳۰۲. پیامبران برای «اجرای چه چیزی» و «مانع شدن از چه چیزی» و «آزاد سازی چه کسانی» مبعوث شده‌اند؟
۳۰۳. در دوران خلافت نقش قدرت‌های سیاسی و عالمان مسلمان چه بود؟
۳۰۴. در دوره استعمار، قدرت نظامی و صنعتی دولت‌های استعماری غربی، بیشتر چه کسانی را مقهور خود ساخت و نتیجه آن چه شد؟
۳۰۵. چگونه در جوامع اسلامی استبداد ایلی و قومی به صورت استبداد استعماری درآمد؟
۳۰۶. توحید در دین اسلام، از چه مفاهیمی حکایت دارد؟
۳۰۷. نقش انقلاب اسلامی در مقابل نفوذ سلطه فرهنگ غرب چگونه بود؟
۳۰۸. تفاوت راهبردی استبداد تاریخی - قومی با استبداد استعماری در چیست؟
۳۰۹. عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام چگونه بر جوامع دیگر تأثیر گذاشت؟
۳۱۰. دولت‌های استعماری غربی چه تأثیری در جوامع اسلامی گذاشتند؟
۳۱۱. متفکران جهان اسلام چه خطراتی را گوشزد کرده بودند؟
۳۱۲. چگونه عقاید و ارزش‌های اسلامی به قوم و گروه خاصی تعلق ندارد؟
۳۱۳. ناسیونالیسم و مارکسیسم را تشریح کنید.
۳۱۴. علت شکست مکاتب و روش‌های غربی در مبارزه با استعمار چه بود؟
۳۱۵. با توجه به تصویرهای زیر بگویید که کدام یک از تصویرها مربوط به استبداد ایلی و قومی و کدامیک مربوط به استبداد استعماری است؟ دلیل آن را بیان کنید.

تصویر ب

تصویر الف

جداول یا شکل‌های زیر را کامل کنید

۳۱۶. جدول زیر را با دقت پر کنید.

استبداد استعماری	استبداد قومی
مخالف مظاهر دینی	مخالف مظاهر دینی
مانند:	مانند:
دارای هویت	دارای هویت

سؤال‌های تالیفی

۳۱۷. کدام یک در ارتباط با مفهوم «مطابقت اسلام با نظام آفرینش و هم‌جهت بودن آن با فطرت آدمیان» نادرست است؟ مفهومی

- ۱ اصول و ارزش‌های اسلامی، اصول و ارزش‌های ثابت است.
- ۲ اصول و ارزش‌های اسلامی، اصول و ارزش‌های خاص است.
- ۳ اصول و ارزش‌های اسلامی، اصول و ارزش‌هایی فراتر از مرزهای جغرافیایی است.
- ۴ همهٔ انبیا در طول تاریخ برای تبلیغ و ترویج اصول و ارزش‌های اسلامی مبعوث شده‌اند.

۳۱۸. «اسلام، دین یک عصر و نسل خاص نیست و اصول اعتقادی و ارزش‌های آن، اصول و ارزش‌های ثابتی است که با ویژگی‌های فطری انسان‌ها موافق است» این عبارت با کدام موضوع در ارتباط است؟ کنکاشی

- ۱ عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام - توانمندی این دین برای ساختن یک فرهنگ جهانی
- ۲ مراحل گسترش فرهنگ اسلامی - توانمندی این دین برای ساختن یک فرهنگ جهانی
- ۳ رابطهٔ استعمار و بیداری اسلامی - مراحل گسترش فرهنگ اسلامی
- ۴ رابطهٔ استعمار و بیداری اسلامی - عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام

۳۱۹. کدام یک از ارزش‌های اسلامی، معیار سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف است و از حقانیت آن دفاع می‌کند؟ مفهومی

- ۱ مختار بودن انسان
- ۲ عقل انسان
- ۳ توحید
- ۴ اجرای عدالت و قسط

۳۲۰. ذلت انسان در فراموشی و و در هزینه کردن توانمندی‌های خود برای زندگی محدود این جهان است. حافظه‌ای

- ۱ حقیقت الهی خود - انسان‌های دیگر - بیشتر - انسانی
- ۲ مسئولیت - تعهدات خود - تمام - انسانی
- ۳ حقیقت الهی خود - موجودات دیگر - تمام - الهی
- ۴ مسئولیت - تعهدات خود - بیشتر - الهی

۳۲۱. انسان بر اساس و ، آباد کردن این جهان و پرهیز از فساد در خشکی و دریا است. حافظه‌ای

- ۱ مختار - متعهد بودن - مسئول - موظف به
- ۲ مشیت - خواست الهی - مسئول - موظف به
- ۳ مختار - متعهد بودن - موظف به - مسئول
- ۴ مشیت - خواست الهی - موظف به - مسئول

۳۲۲. کدام یک، از اهداف پیامبران برای اجرای عدالت و قسط محسوب نمی‌شود؟ مفهومی

- ۱ جلوگیری از قطبی شدن جهان
- ۲ جلوگیری از پایداری شدن حقوق انسان‌ها
- ۳ جلوگیری کردن از به ذلت افتادن و شقاوت انسان‌ها
- ۴ جلوگیری کردن از بهره‌کشی ظالمانهٔ گروهی از گروه دیگر

۳۲۳. عقاید و ارزش‌های اسلامی چگونه وارد فرهنگ بشری شدند؟ حافظه‌ای

- ۱ با تبدیل شدن به نمود فرهنگی و تاریخی
- ۲ برحسب حقیقت و ذات خود
- ۳ با قبول و پذیرش انسان‌ها
- ۴ با از بین بردن موانع سیاسی پیش روی خود

۳۲۴. دورهٔ نبوت و پیامبری در چه شرایطی آغاز شد؟ حافظه‌ای - ترکیبی

- ۱ تأثیر و سلطهٔ امپراتوری روم در شمال شرقی و نفوذ و سلطهٔ شاهنشاهی ایران در جنوب غربی شبه جزیرهٔ عربستان
- ۲ تأثیر و سلطهٔ امپراتوری روم در جنوب غربی و نفوذ و سلطهٔ شاهنشاهی ایران در شمال شرقی شبه جزیرهٔ عربستان
- ۳ نفوذ و سلطهٔ امپراتوری روم در جنوب شرقی و تأثیر و سلطهٔ شاهنشاهی ایران در شمال غربی شبه جزیرهٔ عربستان
- ۴ نفوذ و سلطهٔ امپراتوری روم در شمال غربی و تأثیر و سلطهٔ شاهنشاهی ایران در جنوب شرقی شبه جزیرهٔ عربستان

۳۲۵. «تشکیل حکومت اسلامی در مدینه» و «مدت زمان برداشته شدن موانع سیاسی پیش روی اسلام» به ترتیب، در چه مدت زمانی اتفاق افتاده است؟ حافظه‌ای - کنکاشی

- ۱ ده سال پس از مبعوث شدن رسول خدا به پیامبری - ده سال
- ۲ سیزده سال پس از مبعوث شدن رسول خدا به پیامبری - ده سال
- ۳ ده سال پس از مبعوث شدن رسول خدا به پیامبری - سیزده سال
- ۴ سیزده سال پس از مبعوث شدن رسول خدا به پیامبری - ده سال

۳۲۶. در طی ده سال حکومت پیامبر، بیشترین پذیرش اسلام از جانب گروه‌های مختلف، در چه سالی اتفاق افتاد و این گروه‌ها برای پذیرش اسلام، از سراسر شبه جزیره به کدام منطقه سفر می‌کردند؟ **مافظه‌ای - تکاش**

۱. یک سال پس از فتح مکه - به مدینه می‌رفتند.
۲. در سال فتح مکه - به مکه می‌رفتند.
۳. یک سال پس از فتح مکه - به مکه می‌رفتند.
۴. در سال فتح مکه - به مدینه می‌رفتند.

۳۲۷. ترتیب وقایع در عصر نبوی در کدام گزینه به درستی آمده است؟ **مافظه‌ای - ترکیبی**

۱. تشکیل حکومت اسلامی در مدینه - از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام - ارسال نامه‌های دعوت به امپراتوری‌های ایران و روم
۲. تشکیل حکومت اسلامی در مدینه - ارسال نامه‌های دعوت به امپراتوری‌های ایران و روم - از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام
۳. تشکیل حکومت اسلامی در مکه - از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام - ارسال نامه‌های دعوت به امپراتوری‌های ایران و روم
۴. تشکیل حکومت اسلامی در مکه - ارسال نامه‌های دعوت به امپراتوری‌های ایران و روم - از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام

۳۲۸. «آغاز دورهٔ خلافت» و «مسیر خلافت قدرت‌های سیاسی در دوران خلافت، در عربستان» به ترتیب، کدام است؟ **مافظه‌ای**

۱. ۱۰ سال پس از فتح مکه - عباسی، اموی و عثمانی
۲. ۱۰ سال پس از تشکیل حکومت اسلامی در مدینه - اموی، عباسی و عثمانی
۳. ۱۰ سال پس از فتح مکه - اموی، عباسی و عثمانی
۴. ۱۰ سال پس از تشکیل حکومت اسلامی در مدینه - عباسی، اموی و عثمانی

۳۲۹. تأثیر ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای جاهلی، به ترتیب، در دوران «خلافت» و «عصر نبوی» چگونه بود؟ **مافظه‌ای**

۱. مقاومت آشکار در برابر اسلام - سازماندهی تدریجی اقتدار جامعهٔ اسلامی براساس مناسبات قبیله‌ای و قومی
۲. عبور از مرزهای جغرافیایی جوامع مختلف و تأثیر بر قدرت‌های حاضر در آن مناطق - مقاومت آشکار در برابر اسلام تا سال هشتم
۳. سازماندهی تدریجی اقتدار جامعهٔ اسلامی، براساس مناسبات قبیله‌ای و قومی - مقاومت آشکار در برابر اسلام در طول عصر نبوی
۴. سازماندهی تدریجی اقتدار جامعهٔ اسلامی، براساس مناسبات قبیله‌ای و قومی - قرار گرفتن در پوشش نفاق، از سال هشتم هجری

۳۳۰. عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام در دوران خلافت چه تأثیری داشت؟ **ترکیبی**

۱. ایجاد نقطهٔ عطفی در بازگشت امت اسلامی به سوی هویت الهی خود - از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام
۲. از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام - عبور از مرزهای سیاسی و جغرافیایی و تأثیر بر قدرت‌های سیاسی
۳. از بین بردن موانع سیاسی پیش‌روی اسلام - هضم و جذب فرهنگ مهاجمان بیگانه و وادار ساختن آنان به استفاده از پوشش ارزش‌های دینی برای بقای خود
۴. عبور از مرزهای سیاسی و جغرافیایی و تأثیر بر قدرت‌های سیاسی - هضم و جذب فرهنگ مهاجمان بیگانه و وادار ساختن آنان به استفاده از پوشش ارزش‌های دینی برای بقای خود

۳۳۱. عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام، چگونه در دوران خلافت از مرزهای جغرافیایی و سیاسی جوامع مختلف عبور کرد و بر قدرت‌های سیاسی که در این مناطق حضور داشتند، تأثیر گذاشت؟ **ترکیبی**

۱. در چارچوب عادات تاریخی - جذب گروه‌های مهاجم بیگانه
۲. با قدرت و عمق معرفتی دین - قدرت سیاسی و اجتماعی حاکمان
۳. فارغ از عملکرد قدرت‌های سیاسی - تلاش عالمان مسلمان
۴. فارغ از عملکرد قدرت‌های سیاسی - دفع گروه‌های مهاجم بیگانه

۳۳۲. فرهنگ اسلامی در دوران خلافت، به دلیل گروه‌های مهاجم بیگانه را و دست کم آنان را ناگزیر می‌ساخت تا برای استمرار و بقای خود **تالیفی**

۱. قدرت و عمق معرفتی خود - درون خود هضم و جذب می‌کرد - از پوشش مفاهیم و ارزش‌های دینی استفاده کنند.
۲. تلاش و کوشش عالمان مسلمان - به تسلیم وادار می‌کرد - در پوششی از نفاق بخزند.
۳. پذیرش و رویکرد انسان‌ها - وادار به عقب‌نشینی می‌کرد - با رعایت ظواهر اسلامی پوشش دینی خود را حفظ کنند.
۴. قدرت و عمق معرفتی خود - درون خود هضم و جذب می‌کرد - در پوششی از نفاق بخزند.

۳۳۳. در دوران خلافت، غلبهٔ قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان و عثمانی که در چارچوب و رفتار می‌کردند، می‌شد تا ظرفیت‌های اسلام و ارزش‌های اجتماعی آن آشکار شود. **مافظه‌ای**

۱. فرهنگ تاریخی - جاهلی - موجب - بیشتر
۲. فرهنگ تاریخی - جاهلی - مانع - به‌طور کامل
۳. عادات تاریخی - فرهنگ قومی و قبیله‌ای - مانع - به‌طور کامل
۴. عادات تاریخی - فرهنگ قومی و قبیله‌ای - موجب - بیشتر

۳۳۴. قدرت سیاسی جوامع اسلامی که تا قبل از استعمار، بیشتر ریشه در داشت در دوران استعمار از طریق ، با قدرت استعمارگران پیوند خورد و این مسئله سبب شد تا به صورت در آید. **سراسری - ۹۲**

۱. ارزش‌های دوران خلافت - سازش با دولت‌های غربی - مکاتب ناسیونالیستی - مناسبات استعماری
۲. مناسبات قومی و قبیله‌ای - استبداد استعماری - استبداد تاریخی، قومی - مکاتب ناسیونالیستی
۳. عقاید و ارزش‌های اسلامی - استبداد تاریخی، قومی - مناسبات قومی و قبیله‌ای - استبداد استعماری
۴. مناسبات قومی و قبیله‌ای - سازش با دولت‌های غربی - استبداد ایلی و قومی - استبداد استعماری

۳۳۵. به چه دلیلی استبداد ایلی و قومی در جوامع اسلامی، در دورهٔ استعمار به استبداد استعماری تبدیل شد؟ **مافظه‌ای**

۱. شکست مردم جوامع اسلامی در مبارزات خود
۲. سازش دولتمردان جوامع اسلامی با دولت‌های غربی
۳. رویارویی غیرمستقیم استبدادهای قومی با فرهنگ اسلامی
۴. پیوند مردم جوامع اسلامی با قدرت استعمارگران غربی

۳۳۶. عملکرد استبداد قاجار و استبداد رضاخان در رویارویی با فرهنگ اسلامی، به ترتیب، چگونه بود؟ **گنجاشی**

- ۱) غیرمستقیم و با رعایت ظواهر اسلامی و حفظ پوشش دینی - غیرمستقیم و با رعایت ظواهر اسلامی و حفظ پوشش دینی
- ۲) غیرمستقیم و با رعایت ظواهر اسلامی و حفظ پوشش دینی - مستقیم و با حذف مظاهر فرهنگ اسلامی
- ۳) مستقیم و با حذف مظاهر فرهنگ اسلامی - غیرمستقیم و با رعایت ظواهر اسلامی و حفظ پوشش دینی
- ۴) مستقیم و با حذف مظاهر فرهنگ اسلامی - مستقیم و با حذف مظاهر فرهنگ اسلامی

۳۳۷. به ترتیب ویژگی استبداد استعماری و امپریالیسم فرهنگی کدام است؟ **سراسری فارغ از کشور- ۹۴**

- ۱) تلاش می‌کند پوشش دینی خود را حفظ نماید. - از طریق تصرف اقتصادی، سیاسی و فرهنگی شکل می‌گیرد.
- ۲) از رویارویی مستقیم با حضور توانمند فرهنگ اسلامی دوری می‌گزیند- جامعه تحت تصرف صرفاً برتری فرهنگی جامعه مسلط را می‌پذیرد.
- ۳) عقبه‌ای خارج از جهان اسلام ندارد. - جامعه مغلوب بدون پذیرش سلطه اقتصادی یا نظامی، برتری فرهنگی جامعه مسلط را می‌پذیرد.
- ۴) در جهت گسترش نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب، چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی ندارد. - جامعه تحت تصرف اقتصادی یا نظامی، برتری فرهنگی جامعه مسلط را می‌پذیرد.

۳۳۸. به ترتیب ویژگی استبداد تاریخی - قومی و استعمار نو، کدام است؟ **سراسری- ۹۴**

- ۱) عقبه‌ای خارج از جهان اسلام نداشت - برای حفظ سلطه‌ی جهان غرب از ابزارها و ظرفیت‌های فرهنگی بهره می‌برد.
- ۲) به‌رغم هویت اسلامی خود، در رویارویی مستقیم با فرهنگ اسلامی قرار می‌گرفت - از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی بهره می‌برد.
- ۳) با وجود هویت اسلامی، چاره‌ای جز حذف مظاهر فرهنگ اسلامی نداشت - با اتکاء به قدرت اقتصادی و فرهنگی خود سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد.
- ۴) به‌رغم هویت غیراسلامی خود، از رویارویی مستقیم با فرهنگ اسلامی دوری می‌گزید - با روش و ساز و کارهای غیرمستقیم کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد.

۳۳۹. کدام تاریخ، نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی در ایران بود؟ **ماهنامه‌ای- گنجاشی**

- ۱) ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ۲) سوم اسفند ۱۲۹۹ ۳) ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ ۴) ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

۳۴۰. بسیاری از نخبگان کشورهای اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران، برای مقابله با سلطه استعمار از استفاده می‌کردند،

اما **گنجاشی**

- ۱) فرهنگ قومی و قبیله‌ای- این مسئله سبب شد تا استبداد ایلی و قومی به‌صورت استبداد استعماری درآید.
- ۲) مکاتب و روش‌های غربی نظیر ناسیونالیسم یا مارکسیسم- این مکاتب هم وحدت امت اسلامی را مخدوش می‌ساخت و هم مورد حمایت مردم مسلمان نبود.
- ۳) فرهنگ قومی و قبیله‌ای- این روش مانع از آن می‌شد تا ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی و ارزش‌های اجتماعی به‌طور کامل آشکار شود.
- ۴) مکاتب و روش‌های غربی نظیر سوسیالیسم یا لیبرالیسم- این مکاتب هم وحدت امت اسلامی را مخدوش می‌ساخت و هم مورد حمایت مردم مسلمان نبود.

۳۴۱. مردم جوامع اسلامی در چه زمانی برای مقابله با استعمار، به جای استفاده از مکاتب دیگر به سوی هدایت الهی بازگشتند؟ **ماهنامه‌ای**

- ۱) قبل از انقلاب اسلامی ایران ۲) قبل از قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
- ۳) بعد از قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ۴) بعد از انقلاب اسلامی ایران

مرور و جمع‌بندی

فرهنگ جهانی اسلام

- ارزش‌ها و اصول فرهنگ جهانی اسلام: «ثابت» + «مطابق با آفرینش» + «موافق با فطرت انسان‌ها»
- تکوین یک فرهنگ جهانی در دستور کار اسلام است. چرا؟ چون اسلام دعوتی فراگیر داشته است.
- مهم‌ترین عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام:

ارزش‌های جهان اسلام	توضیحات
توحید	اشاره دارد به خداوند واحد
سعادت انسان	تقرب به خداوند
شقاوت و ذلت انسان	دوری از خداوند
مسئولیت	«انسان براساس مشیت الهی، مسئول آباد کردن جهان و پرهیز از فساد است» «موجب گسترش فرهنگی ارزش‌های اسلامی می‌شود»
عدالت و قسط	پیامبران برای اجرای قسط و عدل مبعوث شده‌اند.

- شقاوت و ذلت زمانی اتفاق می‌افتد که انسان: «حقیقت الهی خود و موجودات دیگر را فراموش کند.» + «تمام ظرفیت‌های الهی خود را به جهان مادی محدود کند.»

شرایط شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام

- شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام: «دارای فرهنگ جاهلی قبیله‌ای» + «از سمت شمال غربی تحت نفوذ امپراتوری روم» + «از سمت جنوب شرقی تحت نفوذ شاهنشاهی ایران»

مراحل گسترش فرهنگ اسلامی

- ۱- دوره پیامبر و نبوت، ۲- دوره خلافت؛ ۳- دوره استعمار، ۴- دوره بیداری اسلامی

دوره نبوت و پیامبری	دوره خلافت	دوره استعماری	دوره بیداری اسلام
«آغاز دوره: ۱۳ سال پس از مبعوث شدن پیامبر با تشکیل حکومت اسلامی در مدینه» «۱۰ سال طول کشید تا موانع سیاسی برداشته شود.» «مدت حکومت پیامبر در مکه: ۱۰ سال» «ارزش‌های جاهلی سال‌ها مقاومت کرد و پس از آن در پوشش نفاق خزید.» «در سال ۹ هجرت، گروه‌هایی برای پذیرش اسلام از سراسر شبه جزیره به مدینه رفتند.»	«آغاز دوره: پس از رحلت پیامبر» «با خلافت اموی، عباسی و عثمانی ادامه پیدا کرد.» «ارزش‌های جاهلی در شکل مناسبات قبیله‌ای سازمان یافت.» «ارزش‌های اسلامی با تلاش عالمان مسلمان از مرزهای جغرافیایی عبور کرد.» «فرهنگ اسلامی به دلیل عمق فرهنگی خود، گروه‌های مهاجم را درون خود هضم و جذب می‌کرد.» «غلبه قدرت‌هایی مثل سلجوقیان و... مانع از بروز کامل ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی بود.»	«آغاز دوره: در دوره استبداد استعماری» «رجال سیاسی جوامع اسلامی مقهور قدرت نظامی و صنعتی غرب شدند و استبداد قومی و ایلی به استبداد استعماری تبدیل شد.» «برای مقابله با غرب از روش‌های غربی مثل ناسیونالیسم و مارکسیسم استفاده می‌شد.»	«آغاز دوره: بعد از انقلاب اسلامی ایران» «انقلاب اسلامی: نقطه عطف بازگشت فرهنگ اسلامی به جهان اسلام» «امت اسلامی با الهام از انقلاب اسلامی ایران موجب گسترش فرهنگ جهانی شد.»

تفاوت راهبرد استبداد قومی با استبداد استعماری در رویارویی با فرهنگ اسلامی

- استبداد قومی (مانند استبداد ایلی قاجار): «دارای هویت غیراسلامی» + «عدم رویارویی مستقیم با فرهنگ اسلام، به دلیل جدا نبودن تاریخ آن از جغرافیای جهان اسلام» + «حفظ پوشش دینی با رعایت ظواهر اسلامی»
- استبداد استعماری (مثل استبداد رضاخان): «دارای هویت غیراسلامی» + «حذف مظاهر فرهنگ اسلامی، به دلیل عمل کردن در سایه سلطه غرب برای گسترش نیازهای اقتصادی و فرهنگی غربی»